

رابطه ابعاد شوک فرهنگی با روابط بین فردی در دانشجویان

اکرم انصاری^۱، وحید فلاح^۲، محمد صالحی^۳

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۸/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۹/۲۹

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف تاثیر شوک فرهنگی بر روی روابط بین فردی دانشجویان تربیت بدنی استان مازندران به منظور ارائه مدل صورت گرفت. **روش:** روش تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر گردآوری داده ها کمی بود و به شکل میدانی صورت گرفت. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه دانشجویان تربیت بدنی دانشگاه های آزاد و دولتی استان مازندران بود که با توجه به ملاک حداقل حجم نمونه لازم در تحلیل عاملی تعداد ۲۳۷ نفر بر اساس روش تصادفی طبقه ای به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. جهت گردآوری داده ها از پرسشنامه تحقیق ساخته شوک فرهنگی و پرسشنامه روابط بین فردی محمودی و همکاران (۱۳۹۵) استفاده گردید. روایی پرسشنامه به لحاظ محتوایی و سازه ای تأیید شد. برای آزمون پایایی از پایایی ترکیبی و روایی واگرا و همگرا استفاده گردید. همچنین به منظور تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار spss و Amos استفاده گردید.

یافته ها: بر اساس نتایج شوک فرهنگی بر روابط بین فردی دانشجویان دانشگاه های استان مازندران ($t = -6/896$, $Sig = 0/001$) با ضریب مسیر ($\beta = -0/703$) تأثیر منفی مستقیم معناداری دارند.

نتیجه گیری: نتایج نشان داد مؤلفه استرس بین فردی، مؤلفه فاصله فرهنگی، مؤلفه فاصله بین فردی، مؤلفه غم و اندوه، مؤلفه فاصله اخلاقی، مؤلفه فشار روانی- جسمانی و مولفه سردرگمی بر روابط بین فردی دانشجویان اثر منفی معناداری دارند اما اثر مؤلفه طرد شدن و اضطراب و خستگی بر روابط بین فردی دانشجویان معنادار نبود.

واژگان کلیدی: شوک فرهنگی، روابط بین فردی، دانشجویان، معادلات ساختاری

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران.

^۲ استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران (نویسنده مسئول). vahidfallah20@yahoo.com

^۳ دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

مقدمه

امروزه افراد زمانی که برای رفع نیازهای خود به حوزه فرهنگ جدیدی وارد می شوند نیازمند برقراری ارتباط با آن فرهنگ هستند؛ به عبارت دیگر شکل گیری فرایند ارتباط فرهنگی از آنجا آغاز می شود که فرد به عنوان یک نظام باز از طریق داده و ستاده در تعامل مداوم با محیط خود قرار می گیرد. با این حال که فرد همچنان دارای یک ساختار معنایی درونی شامل هنجارها، به خودی خود منسجم، منطقی و به هم پیوسته است؛ یعنی در وضعیت تعادل قرار دارد و شخص تلاش می کند تا این تعادل را حفظ کند؛ هنگامی که در معرض تبادل فرهنگ های بیگانه قرار می گیرد به عدم تعادل دچار می شود؛ این وضعیت حالت های سردرگمی، اضطراب، خستگی، هیجانات شدید و استرس را در فرد به وجود می آورد که از آن به پدیده شوک فرهنگی تعبیر می شود (اوبرگ، ۱۹۶۰؛ چگ، ۲۰۱۳). اصطلاح شوک فرهنگی اولین بار توسط اوبرگ (۱۹۶۰) برای توصیف این وضعیت معرفی شد (نوری حسینی، ۲۰۱۳؛ بالهدادی و آیات، ۲۰۱۷). اوبرگ شوک فرهنگی را اضطراب ناشی از دست دادن تمام علائم ها و نشانه های شناخته شده در مرادوات اجتماعی تعریف نمود (بالهدادی و آیات، ۲۰۱۷). تافت^۵ (۱۹۸۸) نیز شوک فرهنگی را احساس عجز ناشی از عدم توانایی در برقراری ارتباط با محیط به دلیل عدم آشنایی با مولفه های مورد نیاز محیطی و مهارت های ایفای نقش تعریف می کند (نعیم و همکاران، ۲۰۱۵). به عبارتی شوک فرهنگی احساس سردرگمی تجربه شده توسط کسی است که به طور ناگهانی به یک فرهنگ ناآشنا، شیوه زندگی و یا مجموعه ای از نگرش ها وارد می شود. این فرایند تطبیق اولیه با یک محیط ناآشنا است. در یک زمینه چند فرهنگی، شوک فرهنگی کم و بیش، غوطه وری ناگهانی به یک حالت غیر اختصاصی از عدم قطعیت است که در آن افراد مطمئن نیستند از آنها چه انتظاری می رود و یا آنها چه انتظاری می توانند از افراد اطراف خود داشته باشند. به عبارتی دیگر شوک فرهنگی به استرس عاطفی ناشی از زندگی در خارج از شهر برای مدت زمان طولانی اشاره می کند (گراناسیتل^۷، ۲۰۱۱).

در این راستا پدرسن^۱ (۱۹۹۵) شوک فرهنگی را به شرح زیر توضیح داده است: شوک فرهنگی به عنوان نتیجه برخورد با یک محیط جدید و یا وضعیت یا به عنوان ناکارآمدی ارتباطات میان فرهنگی و میان فردی ایجاد می شود؛ به عنوان یک تهدید برای احساس رفاه فرد تازه وارد به یک فرهنگ؛ به عنوان رفتارهای نامناسب که توسط نیازها و خواسته ها ایجاد می شود و یا به عنوان یک رشد و تجربه یادگیری محسوب می گردد. این یک نگرانی است که توسط نشانه هایی مانند اضطراب، افسردگی، مشکلات خواب، خستگی، تحریک پذیری، تنهایی، فراموشی، نوستالژی و احساس تعلق نداشتن مشخص می شود. این موضوع از تغییرات خارجی و تفاوت در محیط فیزیکی نیز حاصل می شود (چگ، ۲۰۱۳). یکی از نمونه های شایع شوک فرهنگی، نظریه منحنی یو (U) است که شامل چهار مرحله ماه عسل؛ بحران؛ بهبودی^۲ و سازگاری^۳ است. مرحله ی اول ماه عسل نامیده می شود که در آن احساسات قوی از هیجان و شادی به وجود می آید. مرحله دوم به دنبال بحران یا شوک فرهنگی است که در آن یک تجربه در سطح عاطفی سقوط می کند؛ بنابراین، از احساسات مثبت در ابتدا به حالت سردرگمی و افسردگی حرکت می کند. ماهیت این تغییر در حقیقتی دیده می شود که فرد باید در فرهنگ جدید با مشکلاتی مواجه شود. در مرحله بعدی هنگامی که او شروع به درک فرهنگ جدید می کند، دوره بهبودی رخ می دهد. نهایتاً مرحله آخر منحنی با مرحله ی سازگاری پایان می یابد (کرانو^۴، ۲۰۱۱؛ دوکیک^۵، ۲۰۱۷؛ بالهدادی و آیات، ۲۰۱۷؛ نعیم و همکاران، ۲۰۱۵؛ نوری حسینی، ۲۰۱۴).

از سوی امروزه دانشجویان به دلیل ورود به یک محیط جدید تحت تاثیر شوک فرهنگی قرار دارند که این امر ممکن است بر روی یکپارچگی، عملکرد اجتماعی و تحصیلی آنها تاثیر بگذارد. زمانی که دانشجویان بخواهند تحصیلات خود را در یک شهر و یا استان دیگر شروع کنند با برخی چالش های مرتبط با فرهنگ مواجه هستند، چرا که از یک شهر و مکان با فرهنگ و ویژگی های مختلف با الگوها، قوانین، هنجارها و دستورات دیگر به آنجا آمدند. از دیدگاه هافستد و همکاران^۶ (۲۰۰۲) شوک فرهنگی فقط در هنگام ورود به یک کشور جدید اتفاق نمی افتد؛ بلکه ممکن است زمانی اتفاق بیفتد که یک فرد وارد یک محیط کاری جدید مانند یک سازمان جدید، دانشگاه یا شهر شود. آنها شوک فرهنگی را "فرآیند سازگاری اولیه برای

¹ Obreg

² cheg

³ Nouri Hosseini

⁴ Belhadi & Ayad

⁵ Taff

⁶ Naem et al

⁷ Gracianette

⁸ Pedersen,

⁹ Honeymoon

¹ Crisis 0

¹ Recovery 1

¹ Adjustment 2

¹ Crhanová 3

¹ Dukic 4

¹ culture shock 5

¹ Hofstede et al 6

یک فرهنگ ناآشنا" تعریف می‌کنند (نوری حسینی، ۲۰۱۴). همچنین عدم توانایی افرادی که با یک فرهنگ جدید روبه‌رو می‌شوند در اجتناب از ایجاد شوک فرهنگی، روابط بین فردی و یا ارتباط کلامی و غیرکلامی هنگام تعامل با افراد از فرهنگی متفاوت تحت تاثیر قرار می‌گیرد (چن و همکاران، ۲۰۱۱). روابط بین فردی فرایندی است که در آن یک فرد اطلاعات و احساسات خود را از طریق پیام‌های کلامی و غیر کلامی به یک فرد یا افراد دیگر می‌رساند. سطح مطلوبی از روابط بین فردی میان افراد می‌تواند بستر تعامل سالم و سازنده را برای تعالی انسان را فراهم نماید (مزروعی و همکاران، ۱۳۸۹). به دلیل تغییرات سریع محیط‌های اقتصادی در جهان، نیاز به درک تنوع فرهنگی را بیشتر و بیشتر اجتناب‌ناپذیر کرده است. تحت این شرایط، ارتباطات و روابط بین افراد در حال تبدیل شدن به یک مسئله جهانی است. لذا توانایی‌های فردی برای سازگاری در یک فرهنگ جدید توجه زیادی را به خود جلب کرده است (دوکیک، ۲۰۱۰). در تمامی حرفه‌ها توانایی برقراری ارتباط میان فردی مؤثر، یکی از اجزای حیاتی محسوب می‌آید. به همین دلیل در سال‌های اخیر پژوهش‌های فراوانی در مورد مهارت برقراری ارتباط انجام شده است (سیمیاران و همکاران، ۱۳۹۳).

در راستای تحقیقات انجام شده وارد و همکاران (۲۰۰۱) در تحقیقی به بررسی روانشناسی شوک فرهنگی پرداختند و نشان دادند شوک فرهنگی توسط دانشجویان تجربه شده است که فاکتورهایی چون فاصله اخلاقی و بستریهای فرهنگی بر روی شدت شوک فرهنگی دانشجویان مؤثر است. توهایاما (۲۰۰۸) در پژوهش خود فاکتورهای فاصله اخلاقی، فاصله فرهنگی، غم و اندوه و اختلاف بین فردی را از مولفه‌های شوک فرهنگی بیان نمود و نشان دادند که افرادی که در زندگی شکست خوردند و یا ارتباط خود را با افراد صمیمی بر هم زدند دارای شوک فرهنگی معکوس، فاصله فرهنگی و فاصله اخلاقی، فاصله فردی و غم و اندوه بالاتری را گزارش کردند. دوکیک (۲۰۱۰) نیز در تحقیق خود نشان داد که الگوهای خاص ارتباطات بین فردی و روابط سازمانی بر شدت شوک فرهنگی تاثیر می‌گذارد. شی و وانگ (۲۰۱۴) در تحقیق خود به بررسی عوامل مؤثر بر شوک فرهنگی مهاجران کسب و کار چینی و شناسایی مشکلات سازگاری بین فرهنگی کسب و کار پرداختند که شامل ارتباطات تجاری، زبان، فردگرایی، جمع‌گرایی، فاصله قدرت، جهت‌گیری زمان، دین و سنت شناسایی بوده است. پرسپیترو (۲۰۱۶) در پژوهشی به بررسی شوک فرهنگی و شوک فرهنگی معکوس؛ نقش تعدیل هوش فرهنگی در دانشجویان بین‌المللی پرداخت و نتایج نشان می‌دهد که شوک فرهنگی به طور قابل توجهی با سازگاری روانی و اجتماعی ارتباط دارد. به علاوه، نتایج نشان داد که هوش فرهنگی در رابطه تاثیر شوک فرهنگی بر سازگاری روانشناختی و اجتماعی دانشجویان نقش تعدیل‌کننده‌ایفا می‌کند. بالهادی و آیاد (۲۰۱۷) در پژوهش خود به تاثیرات شوک فرهنگی در بین دانشجویان بین‌المللی پرداختند و نشان دادند که شوک فرهنگی به طور منفی سازگاری آنها را در محیط جدید تحت تاثیر قرار داده است. یانگ و همکاران (۲۰۱۸) نشان داد که انگیزه خودمختاری سبب کاهش شوک فرهنگی و افزایش رفاه ذهنی دانشجویان شده است. علاوه بر این، رضایت از نیازهای روان‌شناسی پایه بطور کامل این روابط را میانجی‌گری می‌کند. به نظر می‌رسد که همه دانشجویان ممکن است شوک فرهنگی را برای یکبار تجربه نمایند، لذا آگاهی از شوک فرهنگی می‌تواند به دانشجویان کمک کند تا با موقعیت‌های جدید، سوء تفاهمات و درگیری‌های محیط جدید به طور مؤثر مقابله کند و در روند فرهنگ‌پذیری موفق‌تر شود. چرا که دانشجویان حین تجربه‌ی انتقال از یک محیط آشنا به محیط دیگر، با چالش‌های متفاوتی در یک محیط میان فرهنگی مواجه می‌شوند. الگوهای رفتاری، نگرشها و ارزشهای فرهنگی که در محیط‌های آنها قابل قبولند، ممکن است در محیط‌های دیگر پذیرفته نباشند. به منظور کاهش بلا تکلیفی که به واسطه‌ی تفاوت‌های فرهنگی ایجاد می‌شود، دانشجویان باید از تنوع فرهنگی آگاه باشند و توانایی ایجاد ارتباط با مردم و نیز دیگر دانشجویان از فرهنگ‌های متفاوت را در خود تقویت کنند و از پیامدهای شوک فرهنگی آشنا شوند که هنوز این مسئله در بین دانشجویان شناسایی نشده است. این تحقیق به دنبال اثرگذاری شوک فرهنگی بر روی روابط بین فردی دانشجویان بوده و سعی در تدوین ارائه مدل شوک فرهنگی خواهد شد. در نتیجه این سوال در ذهن محقق بوجود آمد که آیا شوک فرهنگی می‌تواند بر روی روابط بین فردی دانشجویان تاثیر بگذارد؟

روش شناسی

روش پژوهش حاضر کمی است. به حیث راهبرد، پژوهش حاضر از نوع توصیفی، به لحاظ مسیر اجرا، از نوع پیمایشی مبتنی بر معادلات ساختاری، به لحاظ زمان، مقطعی، به حیث گردآوری داده‌ها، میدانی و از نظر هدف، کاربردی و از نظر نتایج نیز آینده‌نگر می‌باشد. جامعه آماری تحقیق را کلیه دانشجویان دانشگاه‌های آزاد و دولتی استان مازندران در شهرهای آمل، ساری و بابل تشکیل می‌دهند. بر این اساس دانشجویان دانشگاه‌های دانشگاه آزاد بابل، دانشگاه آزاد ساری، دانشگاه علوم پزشکی ساری، علوم پزشکی بابل، دانشکده پرستاری و مامایی آمل و دانشگاه آزاد اسلامی واحد آیت الله

¹ Chen et al

² Ward et al

³ Tohyama

⁴ Dukic

⁵ Shi & Wang

⁶ Presbitero

⁷ Belhadi & Ayad

⁸ Yang et al

آملی به عنوان جامعه آماری انتخاب شدند که بر اساس آمار بدست آمده تعداد آنها برابر با ۵۰۰ دانشجو می باشد. برای تعیین حجم نمونه، بر اساس جدول کوکران تعداد ۳۵۶ نفر با استفاده روش نمونه‌گیری تصادفی-طبقه ای انتخاب شدند که در نهایت تعداد ۳۲۴ نفر به عنوان نمونه پرسشنامه های تحقیق را پر نمودند. برای اندازه گیری متغیرهای تحقیق از پرسشنامه استفاده شده است.

الف) پرسشنامه شوک فرهنگی

برای اندازه گیری شوک فرهنگی در این پژوهش از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. در این راستا علاوه بر استفاده از مبانی نظری مرتبط با شوک فرهنگی و سوالات مطرح شده در پژوهش های خارجی، از پرسشنامه های شوک فرهنگی مامفورد (۱۹۹۸)، فرای (۱۹۹۸) و شوک فرهنگی توهایاما (۲۰۰۸) نیز الگو گرفته شده است. نهایتاً پرسشنامه ای تدوین گردید که دارای ۴۲ سوال و شامل ۹ مولفه ابعاد اختلاف (فاصله) فرهنگی، اختلاف (فاصله) اخلاقی، غم و اندوه، اختلاف بین فردی یا احساس پذیرفته شدن، استرس بین فردی، فشار روانی، ناسازگاری یا آرزوی فرار کردن، اشتباه در هویت، تنیدگی-خستگی-اضطراب می باشد که بر اساس مقیاس ۵ ارزشی لیکرت از کاملاً موافقم الی کاملاً مخالفم مورد اندازه گیری قرار گرفت. روایی پرسشنامه شوک فرهنگی فرای (۱۹۹۸) در تحقیق توهایاما (۲۰۰۸) مورد تایید قرار گرفت. همچنین پایایی این پرسشنامه نیز بر اساس آزمون-بازآزمون ۰/۸-۰/۶ گزارش شد. روایی پرسشنامه شوک فرهنگی مامفورد، ۱۹۹۸ نیز در تحقیق مامفورد (۱۹۹۸) مورد تایید و پایایی پرسشنامه نیز از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۹ گزارش شد. همچنین روایی صوری و محتوی پرسشنامه مورد تایید ۱۰ نفر از اساتید قرار گرفته است. روایی سازه پرسشنامه نیز بر اساس تحلیل عاملی مورد بررسی و تایید گردید. مقدار kmo بدست آمده از تحلیل عاملی تاییدی معادل ۰/۸۵۹ بوده است که در سطح عالی قرار دارد. از طرف دیگر مقدار آزمون بارتلت در سطح ۰/۰۰۱ معنی دار است.

ب) پرسشنامه روابط بین فردی

برای اندازه گیری روابط بین فردی از پرسشنامه روابط بین فردی محمودی و همکاران (۱۳۹۵) الگو گرفته از پرسشنامه فترو (۲۰۰۰) استفاده گردید. این پرسشنامه دارای ۶ بعد همدلی و صمیمیت، ابراز وجود، مهارت ارتباطی، حل تعارض، حفظ ارتباط و گوش دادن می باشد و دارای ۵۶ سوال می باشد. نحوه پاسخگویی به سوالات بر اساس طیف ۵ ارزشی لیکرت می باشد. امتیاز کلی پرسشنامه، از مجموع امتیازات تمامی سوالات به دست می آید. برای همسانی درونی پرسشنامه از آلفای کرونباخ استفاده گردید. ضریب پایایی کل پرسشنامه برابر با ۰/۸۲ و مقدار ضرایب آلفای کرونباخ برای هریک از مولفه های بدست آمده ۰/۹۰ برای همدلی و صمیمیت، ۰/۷۹ ابراز وجود، ۰/۸۸ برای مهارت ارتباطی، ۰/۸۳ حل تعارض، ۰/۸۳ حفظ ارتباط و ۰/۶۸ برای مهارت گوش دادن بدست آمده است. مقدار kmo بدست آمده از تحلیل عاملی اکتشافی معادل ۰/۹ بوده است که در سطح عالی قرار دارد. از طرف دیگر مقدار آزمون بارتلت در سطح ۰/۰۰۱ معنی دار است. سهم این شش عامل از لحاظ تبیین کل واریانس برابر با ۴۵/۲۶ است. در پژوهش حاضر ابتدا روایی صوری و محتوی پرسشنامه توسط ۱۰ نفر از اساتید مورد تایید قرار گرفت. همچنین روایی سازه پرسشنامه نیز بر اساس تحلیل عاملی مورد بررسی قرار گرفت که مورد تایید قرار گرفت.

بر اساس تحلیل انجام شده مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی (CR) کلیه متغیرهای تحقیق (شوک فرهنگی و روابط بین فردی) بالاتر از ۰/۷ است که نشان دهنده سازگاری درونی و پایداری درونی مناسب مدل تحقیق عاملی پرسشنامه ها دارد. همچنین با توجه به اینکه مقدار میانگین واریانس استخراجی (AVE) در تمامی متغیرها بزرگ تر از ۰/۴ است، مناسب بودن میزان روایی همگرا نیز مورد تأیید و تصدیق قرار گرفت. بر اساس مقادیر جذر میانگین استخراج شده ($\sqrt{AVE}$) تمامی مؤلفه های شوک فرهنگی و روابط بین فردی از میزان همبستگی هر مؤلفه (سازه) با دیگر مؤلفه ها بیشتر است که نشان دهنده روایی و اگر مناسب و تأیید مدل متغیرهای تحقیق می باشد. در پژوهش حاضر به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از روش های آماری توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل عاملی تاییدی، مدل معادلات ساختاری) با استفاده از نرم افزار SPSS و Amos استفاده گردید.

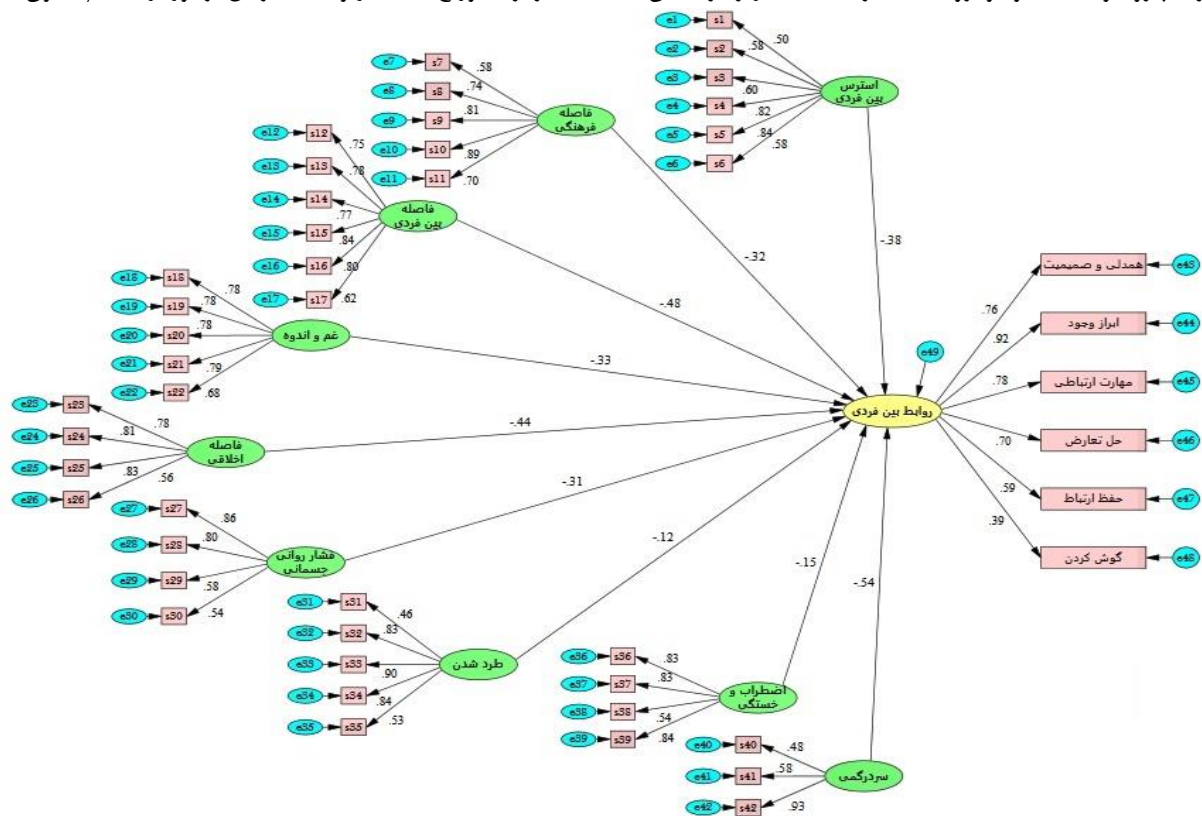
یافته ها

جهت بررسی تأثیر ابعاد و مولفه های شوک فرهنگی بر روابط بین دانشجویان از آزمون معادلات ساختاری استفاده شد. قبل از انجام معادلات ساختاری؛ نتایج ماتریس همبستگی پیرسون بین مؤلفه های شوک فرهنگی و مؤلفه های روابط بین فردی مورد بررسی قرار گرفت که نتایج نشان دهنده ارتباط منفی معناداری در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ بین متغیرهای تحقیق بوده است. میزان اثرگذاری ابعاد و مولفه های شوک فرهنگی بر روابط بین فردی دانشجویان به همراه ارائه الگوی یکپارچه و متعادل براساس روابط مستقیم و غیر مستقیم بین متغیرهای آشکار و پنهان با استفاده از نرم افزار

¹ Mumford

² Fray

AMOS محاسبه شد. ازین رو اساس قضیه حد مرکزی در تحقیقاتی که تعداد نمونه تحقیق بیش از ۴۰ نفر می‌باشد احتیاجی به آزمون‌های نرمالیتی نظیر شاپیرو- ویلک یا کولموگروف- اسمیرنف نیست زیرا بر اساس قضیه حد مرکزی توزیع داده‌ها از وضعیت نرمال برخوردار است (شلدون، ۲۰۰۵).

شکل ۱. مدل اثرگذاری ابعاد شوک فرهنگی بر روابط بین فردی دانشجویان (ضرایب رگرسیونی استاندارد شده)

با توجه یافته‌های شکل و نتایج برر سی مدل می‌توان گفت که مقادیر ضرایب رگرسیونی استاندارد شده و آماره t از مقادیر قابل قبولی در سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ برخوردار بوده و این شاخص‌ها نشان می‌دهند که متغیرهای مشاهده‌ای اندازه‌گیری شده به خوبی انعکاسی از متغیرهای پنهان (استرس بین فردی، فاصله فرهنگی، فاصله بین فردی، غم و اندوه، فاصله اخلاقی، فشار روانی- جسمانی، طرد شدن، اضطراب و خستگی، سردرگمی، روابط بین فردی) بودند. در ادامه با توجه به نتایج مدل تحقیق، روابط بین متغیرها بررسی می‌شود.

جدول ۱. ضرایب مسیر و مقادیر t مدل تأثیر مؤلفه‌های شوک فرهنگی بر روابط بین فردی

نتیجه	سطح معناداری	مقدار t	ضریب مسیر	متغیر وابسته	مسیر	متغیرهای مستقل
تأیید	۰/۰۱۶	-۲/۶۶۴	-۰/۳۷۴	روابط بین فردی	<---	استرس بین فردی
تأیید	۰/۰۳۳	-۲/۴۰۸	-۰/۳۲۴	روابط بین فردی	<---	فاصله فرهنگی
تأیید	۰/۰۰۱	-۵/۸۷۱	-۰/۴۷۵	روابط بین فردی	<---	فاصله بین فردی
تأیید	۰/۰۲۹	-۲/۴۲۶	-۰/۳۲۷	روابط بین فردی	<---	غم و اندوه
تأیید	۰/۰۰۸	-۳/۳۴۷	-۰/۴۳۷	روابط بین فردی	<---	فاصله اخلاقی
تأیید	۰/۰۳۹	-۲/۱۶۴	-۰/۳۱۰	روابط بین فردی	<---	فشار روانی- جسمانی
رد	۰/۲۰۴	-۱/۰۱۶	-۰/۱۱۷	روابط بین فردی	<---	طرد شدن
رد	۰/۱۰۷	-۱/۲۷۰	-۰/۱۴۷	روابط بین فردی	<---	اضطراب و خستگی
تأیید	۰/۰۰۱	-۶/۲۸۷	-۰/۵۳۶	روابط بین فردی	<---	سردرگمی

جدول ۱ تأثیر مستقیم متغیرهای مکنون برون‌زا (استرس بین فردی، فاصله فرهنگی، فاصله بین فردی، غم و اندوه، فاصله اخلاقی، فشار روانی- جسمانی، طرد شدن، اضطراب و خستگی، سردرگمی) بر متغیر مکنون درون‌زا (روابط بین فردی) گزارش شده است. در ادامه بر اساس مقادیر ضرایب مسیر (ضرایب رگرسیونی استاندارد شده) و مقادیر t به دست آمده مؤلفه استرس بین فردی ($t=-2/664$, $Sig=0/016$)، مؤلفه فاصله فرهنگی ($t=-2/408$, $Sig=0/033$)، مؤلفه فاصله بین فردی ($t=-5/871$, $Sig=0/001$)، مؤلفه غم و اندوه ($t=-2/426$, $Sig=0/029$)، مؤلفه فاصله اخلاقی ($t=-3/347$, $Sig=0/008$)، مؤلفه فشار روانی- جسمانی ($t=-2/164$, $Sig=0/039$) و مؤلفه سردرگمی ($t=-6/287$, $Sig=0/001$) بر روابط بین فردی دانشجویان اثر منفی معناداری دارد اما بین اثر مؤلفه طرد شدن ($t=-1/016$, $Sig=0/204$) و اضطراب و خستگی ($t=0/107$, $Sig=0/107$) بر روابط بین فردی دانشجویان معنادار نبود. همچنین بر اساس نتایج و بر اساس مقادیر ضرایب رگرسیونی استاندارد شده (β) می‌توان گفت که مؤلفه سردرگمی با میزان اثرگذاری $0/536$ بیشترین تأثیر و مؤلفه فشار روانی- جسمانی با میزان اثرگذاری $0/310$ کمترین تأثیر را بر روابط بین فردی دانشجویان داشتند.

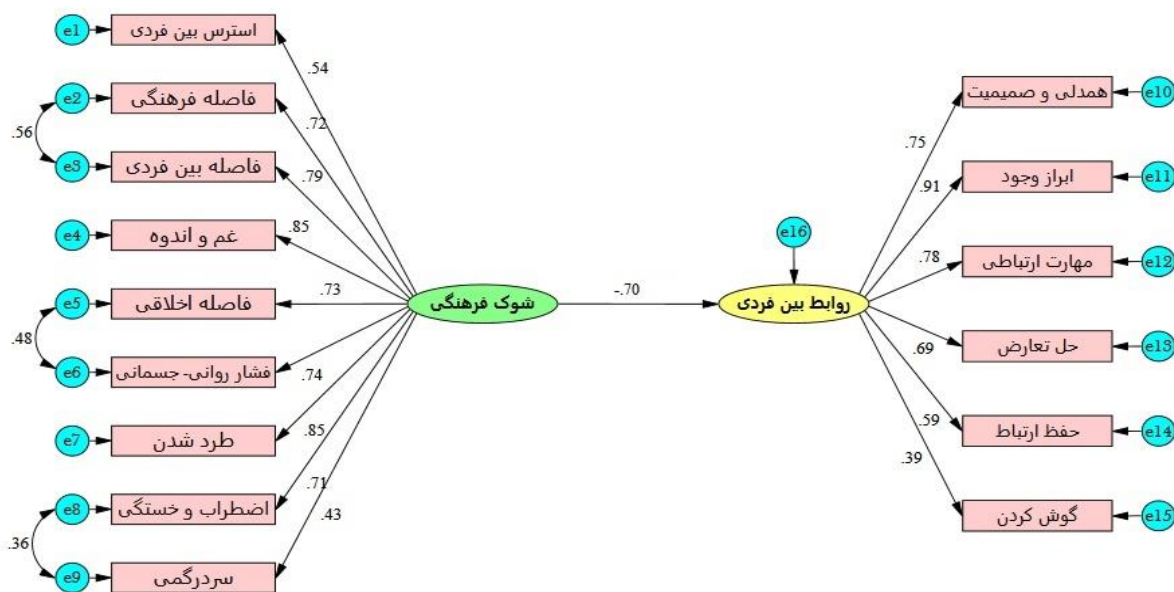
در ادامه جهت بررسی تأثیر شوک فرهنگی بر روابط بین فردی دانشجویان دانشگاه‌های استان مازندران از آزمون معادلات ساختاری استفاده شد که نتایج در ادامه نشان داده شده است.

جدول ۲. ضرایب رگرسیونی استاندارد شده و مقادیر t مدل سؤال چهارم تحقیق

مسیر	بار عاملی	مقدار t	سطح معناداری
<---	استرس بین فردی	۰/۵۳۷	-
<---	فاصله فرهنگی	۰/۷۲۰	۰/۰۰۱
<---	فاصله بین فردی	۰/۷۸۶	۰/۰۰۱
<---	غم و اندوه	۰/۸۴۹	۱۰/۰۶۲
<---	فاصله اخلاقی	۰/۷۲۹	۰/۰۰۱
<---	فشار روانی- جسمانی	۰/۷۴۰	۰/۰۰۱
<---	طرد شدن	۰/۸۵۴	۱۰/۰۸۶
<---	اضطراب و خستگی	۰/۷۰۵	۰/۰۰۱
<---	سردرگمی	۰/۴۲۹	۰/۰۰۱
<---	همدلی و صمیمیت	۰/۷۵۴	-
<---	ابراز وجود	۰/۹۱۵	۱۶/۳۰۳
<---	مهارت ارتباطی	۰/۷۷۹	۱۴/۱۳۶
<---	حل تعارض	۰/۶۹۳	۱۲/۴۲۶
<---	حفظ ارتباط	۰/۵۸۵	۱۰/۳۵۹
<---	گوش کردن	۰/۳۸۷	۶/۷۱۴

شوک فرهنگی

روابط بین فردی

شکل ۲. مدل ارتباطی (حالت ضرایب رگرسیونی استاندارد شده)

بر مبنای یافته‌های حاصل از مدل معادلات ساختاری جدول ۲ و شکل ۲ مشاهده شد کلیه بارهای عاملی (ضرایب رگرسیونی استاندارد شده) و آماره t از مقادیر قابل قبولی در سطح معناداری کمتر از $0/05$ برخوردار بوده و این شاخص‌ها نشان می‌دهند که متغیرهای مشاهده‌ای اندازه‌گیری شده به‌خوبی انعکاسی از متغیرهای پنهان (شوک فرهنگی و روابط بین فردی) بودند. در ادامه با توجه به نتایج مدل تحقیق، روابط بین متغیرها بررسی گردید.

جدول ۳. ضرایب مسیر و مقادیر t ارتباط بین متغیرها در مدل

مسیر	ضریب مسیر	مقدار t	سطح معناداری
شوک فرهنگی <---> روابط بین فردی	$0/703$	$-6/896$	$0/001$

بر اساس یافته‌های تحقیق مشاهده شد که شوک فرهنگی بر روابط بین فردی دانشجویان دانشگاه‌های استان مازندران ($t=-6/896$, $Sig=0/001$) با ضریب مسیر ($\beta=-0/703$) تأثیر منفی مستقیم معناداری دارند (جدول ۳).

جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل ارتباطی

شاخص‌های برازش	مقدار مطلوب	مقادیر شاخص‌ها	تفسیر
کای اسکوار (کای دو)	-	$310/462$	-
درجه آزادی	-	۸۶	-
نسبت کای اسکوار به درجه آزادی (χ^2/df)	کمتر از ۵	$3/610$	مطلوب
شاخص نیکویی برازش (GFI)	بیشتر از $0/9$	$0/935$	مطلوب
شاخص نیکویی برازش تعدیل شده (AGFI)	بیشتر از $0/8$	$0/890$	مطلوب
ریشه دوم میانگین خطای برآورد (RMSEA)	کمتر از $0/1$	$0/079$	مطلوب
ریشه دوم میانگین مجذورات باقیمانده (RMR)	کمتر از $0/05$	$0/038$	مطلوب
شاخص برازش تطبیقی (CFI)	بیشتر از $0/9$	$0/961$	مطلوب
شاخص برازش هنجار شده (NFI)	بیشتر از $0/9$	$0/945$	مطلوب
شاخص برازش افزایشی (IFI)	بیشتر از $0/9$	$0/962$	مطلوب

با توجه به

جدول ۴ مشاهده شد شاخص نیکویی برازش (GFI) و شاخص برازش تطبیقی (CFI) به‌عنوان شاخص‌های اصلی برازش مدل بیشتر از $0/9$ بوده که نشان از تأیید مدل تحقیق دارد. نسبت کای اسکوار به درجه آزادی ($3/610$) کمتر از ۵ بوده که به‌منظور تأیید مدل تحقیق از مقدار قابل قبولی

برخوردار است. همچنین مقدار RMSEA برابر با ۰/۰۷۹ می‌باشد و با توجه به اینکه کمتر از ۰/۱ است نشان می‌دهد که مدل قابل قبول می‌باشد. در نهایت مشاهده می‌شود که دیگر شاخص‌های برازش (IFI، NFI، AGFI) همگی در سطح خوب و بالا قرار دارند.

بحث و نتیجه گیری

جهانی شدن سریع اقتصادهای جهان نیاز به درک تنوع فرهنگی را بیشتر و بیشتر اجتناب ناپذیر کرده است. تحت این شرایط، ارتباطات در حال تبدیل شدن به یک مسئله جهانی است. در نتیجه، توانایی‌های فردی برای سازگاری در یک فرهنگ جدید توجه زیادی را به خود جلب کرده است (دوکیک، ۲۰۱۰). لذا پژوهش حاضر با هدف تاثیر شوک فرهنگی بر روی روابط بین فردی دانشجویان تدوین شده است. بر اساس یافته‌های تحقیق مشاهده شد که شوک فرهنگی بر روابط بین فردی دانشجویان دانشگاه‌های استان مازندران ($t = -6/896$, $Sig = 0/001$) با ضریب مسیر ($\beta = -0/703$) تاثیر منفی مستقیم معناداری دارند. همچنین بر اساس شاخص‌های برازش مدل ارتباطی از مقدار قاب قبولی برخوردار بوده اند و مدل دارای مطلوبیت و برازش لازم را داراست. همچنین نتایج معادلات ساختاری نشان داد که از بین ابعاد شوک فرهنگی مؤلفه های استرس بین فردی، فاصله فرهنگی، مؤلفه فاصله بین فردی، مؤلفه غم و اندوه، مؤلفه فاصله اخلاقی، مؤلفه فشار روانی- جسمانی و مولفه سردرگمی بر روابط بین فردی دانشجویان اثر منفی معناداری دارد اما بین اثر مؤلفه طردشدن و اضطراب و خستگی بر روابط بین فردی دانشجویان معنادار نبود. نتایج تا حدودی همسو با یافته های دوکیک (۲۰۱۰)، توهایاما (۲۰۰۸)، شیا (۲۰۰۹)، شی و وانگ (۲۰۱۴) پرسپسترو (۲۰۱۶) و بالهدادی و آیاد (۲۰۱۷) می باشد.

امروزه در سال های اخیر، ارتباطات به یک پدیده رایج به دلیل روند جهانی شدن تبدیل شده است. این کار باعث می شود شروع شوک فرهنگی توسط افراد بیشتری تجربه شود و باعث نگرانی رو به رشد می شود (شیا، ۲۰۰۹). با این وجود ارتباط دانشجویان با فرهنگ های متنوع، عادت ها، ارزش ها، باورها، تاریخ، جهان بینی و بسیاری از پدیده های دیگر که برای دانشجویان دیگر ناشناخته است، فراهم می کند. در طول تحصیل دانشجویان موقعیت های گوناگونی را تجربه می کنند که می تواند به او کمک کند تا بینش جدیدی را نسبت به فرهنگ جدید به دست آورد و به فرهنگ خود نیز بپردازد. با وجود اینکه همه این عوامل تجارب مثبت و منفی را برای دانشجویان فراهم می کند، دانشجو از تجربه ی شوک فرهنگی در محیط جدید آگاهی زیادی ندارد و سبب می شود روابط بین فردی آنان تحت تاثیر قرار گیرد. شوک فرهنگی در پی تغییر عمده فرهنگی است و می تواند سبب ناراحتی شدیدی در فرد شود. این حالت زمانی بروز می کند که دانشجویان ناگهان خود را در فرهنگ جدیدی بیابند که با آن احساس بیگانگی کامل می کنند. این افراد همچنین ممکن است در مورد حفظ، تغییر یا در پیش گرفتن سبک زندگی دچار تعارض شوند و در ارتباطات و روابط بین فردی با دیگران دچار مشکل گردند. بنابراین زمانی که دانشجویان در یک فرهنگ متفاوت از فرهنگ خود غوطه ور می شوند با شوک فرهنگی در آن محیط مواجه می شوند که نشانه هایی چون اضطراب، افسردگی، خستگی، تنهایی، فراموشی و... برای آنان ایجاد می شود و می تواند بر روی ارتباطات، مهارت های ارتباطی و به عبارتی دیگر روابط بین فردی دانشجویان تاثیر بگذارد. از آنجا که شاید دانشجویان در محیط جدید هنوز هنجارهای فرهنگی جدید و رفتارهای فرهنگی مناسب را یاد نگرفتند یا به عبارتی تطبیق نگرفته اند، سبب می شود رفتارهای نامناسب از خود نشان می دهند که به احتمال زیاد مستلزم عواقب منفی می باشد که می تواند بر روی ارتباطات و روابط بین فردی اثرگذار باشد. دوکیک (۲۰۱۰) نیز در تحقیق خود نشان داد که الگوهای خاص ارتباطات بین فردی و روابط سازمانی بر شدت شوک فرهنگی تاثیر می گذارند و اثر منفی شوک فرهنگی را نشان می دهد. توهایاما (۲۰۰۸) نشان داد فاصله اخلاقی، فاصله فردی، غم و اندوه و فاصله بین فردی می تواند تاثیر منفی بر روی روابط و ارتباطات فرد در زندگی بگذارد. وارد و همکاران^۱ (۲۰۱۱) نیز نشان داد بستر فرهنگی و فاصله فرهنگی بر شدت شوک فرهنگی تاثیر می گذارد. با این وجود، زندگی در خارج از شهر یکی از تجربه های فشرده برای دانشجویان است که با برخورد با فرهنگ دیگری و یا حتی فرهنگ ها مواجه است. زندگی در خارج از شهر، ارتباط و روابط بین فردی با فرهنگ های متنوع، عادت ها، ارزش ها، باورها، تاریخ، جهان بینی و بسیاری از پدیده های دیگر که برای افراد خارجی ناشناخته است، را فراهم می کند. در طول اقامت و زندگی، فرد خارجی و به عبارتی دانشجویان موقعیت های گوناگونی را تجربه می کنند که می تواند به او کمک کند تا بینش جدیدی را نسبت به فرهنگ جدید به دست آورد و به فرهنگ خود نیز بپردازد. با وجود اینکه همه این عوامل تجارب مثبت و منفی را برای فرد دانشجو فراهم می کند، فرد از تجربه ی شوک فرهنگی و ابعادی چون فاصله فرهنگی، فاصله اخلاقی، فاصله بین فردی، سردرگمی، غم و اندوه، استرس بین فردی و فشار روانی- جسمانی در محیط جدید آگاهی زیادی ندارد که سبب می شود بر روی روابط بین فردی تاثیر منفی بگذارد. به منظور کاهش تاثیر منفی شوک فرهنگی بر روابط بین فردی، پیدا کردن ریشه های آن برای افراد لازم است. زمانی که دانشجویان دور از خانه هستند و وارد محیط جدید می شوند، آنها باید با بسیاری از ارزش های جدید، شیوه های جدید و شیوه های زندگی روبرو شوند. این امر به ویژه برای کسانی درست است که با یک الگوی فرهنگی جدید متفاوت از فرهنگ خود مواجه می شوند در نتیجه دانشجویان به ارزش ها و باورها و هنجارهای فرهنگی در محیط جدید توجه بیشتری نموده و بتوانند خود را با وضعیت و شرایط موجود وفق دهند تا بتوانند علاوه بر کاهش شوک فرهنگی میزان روابط بین فردی دانشجویان نیز بهبود یابد. نتایج تحقیق حاضر بینش پدیده ی شوک فرهنگی را برای کمک به دانشجویان برای درک فرهنگ جدید و نیز درک

¹ Xia

² Xia

³ Ward

زمینه‌های فرهنگی خود، فراهم کند. آگاهی از شوک فرهنگی می‌تواند به دانشجویان کمک کند تا با موقعیت‌های جدید، سوء تفاهمات و درگیری‌های محیط جدید به طور موثر مقابله کند و در روند فرهنگ‌پذیری موفق‌تر شود.

موازن اخلاقی

نویسندگان پژوهش حاضر به اعضای هیات علمی متعهد شدند که نکات اخلاقی مانند رازداری، محرمانه‌ماندن اطلاعات شخصی، تحلیل داده‌ها به صورت کلی و غیره را رعایت نمایند و افزون بر آن، موافقت آنان جهت ضبط مصاحبه اخذ شد.

مشارکت نویسندگان

دانشجو مسئول انجام مصاحبه، تحلیل داده‌ها و نگارش اولیه مقاله و استادها مسئول بررسی تحلیل داده‌ها و نگارش نهایی مقاله بود.

تعارض منافع

در این پژوهش هیچ‌گونه تضاد منافی وجود نداشت.

تشکر و قدردانی

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند که از اعضای هیات علمی مورد مصاحبه قرارگرفته تشکر نمایند.

Reference

- Belhadi., F & Kheladi., M(2017) Culture Shock Among International Students: A Case Study at The University of Tlemcen., Dissertation submitted to the Department of English as a partial fulfilment of the requirements for the degree of Master in English Literature and Cultural Studies
- Chege D (2013) ENCOUNTERING DIFFERENCES: STUDY AND LEARNING ENVIRONMENT CULTURE-SHOCK IN FINLAND: (THE CASE OF ASIAN FIRST YEAR INTERNATIONAL STUDENTS), Bachelor of Social Services + Option in Degree Programme in Social Services Community Development
- Chen, A. S., Lin, Y., Sawangpattanakul, A. (2011) The relationship between cultural intelligence and performance with the mediating effect of culture shock: A case from Philippine laborers in Taiwan», *International Journal of Intercultural Relations*, 35: 246–258.
- Crhanová., I (2011) CULTURE SHOCK., DIPLOMA THESIS., BRNO., MASARYK UNIVERSITY FACULTY OF EDUCATION DEPARTMENT OF ENGLISH LANGUAGE AND LITERATURE.
- Dukic Bojana (2010) Communication as cause,symptoms and solution for culture shock in Swedish working environment, Thesis work, Master in Communication, 30 hp ISSN: 1651-476
- Fray, J. S. (1988). An exploratory study of the culture shock experience of missionary children.
- Furham Adrian (2012) Culture shock, University College London, *Journal of Psychology and Education*, 7(1), 9-22.
- Gracianette, Alain, "Chinese cultural factors affecting the culture shock and sociocultural adjustment of American business expatriates working in the People's Republic of China : an exploratory study" (2011). Doctor of Business Administration (DBA). Paper 6. <http://digitalcommons.georgefox.edu/dba/6>
- Hofstede, G. J., Pedersen, P. B. and Hofstede, G. (2002): Exploring culture: exercise, stories and synthetic cultures. Boston: Intercultural Press, 20-22
- homecomers (Doctoral dissertation, University of Tennessee, 1988).
- Mahmoudi, Fariborz et al. (2016) Analyzing the psychometric characteristics of interpersonal skills questionnaire from the perspective of Tabriz University of Medical Sciences students, *Journal of Education Development in Medical Sciences*, Volume 9, Number 24.
- Mazrouei Hossein et al. (2009) Presentation of organizational communication model for a military organization, *Human Resource Management Research Quarterly of Imam Hossein University*, year 2, number 5
- Mumford DB (1998). The measurement of culture shock. *Journal of Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 33,149-154.
- Naeem A et al (2015) Culture Shock and Its effects on Expatriates, 250 *Glo. Adv. Res. J. Manage. Bus. Stud.*
- Nouri Hosseini., G (2014) Intercultural Communication: Social and Academic Integration of International Doctoral Students in Sweden., A study on cultural differences experiences of Iranian PhD students at Chalmers University of Technology, Göteborg.
- Oberg K (1960). Culture shock: Adjustment to new cultural environments. *Practical Anthropologist*, 7, 177-182.
- Pedersen, Paul 1995. *The Five Stages of Culture Shock: Critical Incidents around the World.* Greenwood Publishing Group
- Presbitero ., A (2016) Culture shock and reverse culture shock: The moderating role of cultural intelligence in international students' adaptation., *International Journal of Intercultural Relations.*, Volume 53, July 2016, Pages 28-38
- Shi Ling, Wang Lei (2014) The Culture Shock and Cross-Cultural Adaptation of Chinese Expatriates in International Business Contexts, *International Business Research*; Vol. 7, No. 1; 2014.

- Simiyaran Kauthar et al. (2013) Investigating the effect of communication skills training on reducing social anxiety and improving interpersonal relationships among female students of the third year of physics and mathematics majors in high schools in Tehran, applied research in educational psychology, year 1, number 2.
- Taff, R. (1977) Coping with unfamiliar culture, In N. Warren (Ed.), Studies in cross-cultural psychology, London: Academic Press.
- Tohyama Natsuko (2008) REVERSE CULTURE SHOCK AND ROMANTIC RELATIONSHIPS IN COLLEGE STUDENTS REENTERING AFTER STUDY ABROAD, State University in partial fulfillment of the requirements for the degree of MASTER OF ARTS.
- WANG Mingli (2015) Culture Shock-One of Common Problems in Intercultural Communication, Cross-Cultural Communication, Vol. 11, No. 8, 2015, pp. 72-75.
- Ward, C. & Bochner, S. & Furnham, A. (2001). The Psychology of Culture shock. Great Britain: Biddles Ltd. Guildford and King's Lynn
- Xia Junzi (2009) Analysis of Impact of Culture Shock on Individual Psychology, International Communications Department, University of Nottingham Ningbo.
- Yang., Y., et al (2018) Self-determined motivation for studying abroad predicts lower culture shock and greater well-being among international students: The mediating role of basic psychological needs satisfaction., International Journal of Intercultural Relations., Volume 63, March 2018, Pages 95-104

The relationship between dimensions of culture shock and interpersonal relationships in students

Akram Ansari^۱, Vahid Fallah^{۲*}, Mohammad Salehi^۳

Abstract

Purpose: This research was conducted with the aim of the impact of culture shock on the interpersonal relationships of physical education students in Mazandaran province in order to present a model.

Methodology: The research method was practical in terms of purpose and quantitative in terms of data collection and was carried out in a field form. The statistical population of this research included all the physical education students of the free and state universities of Mazandaran province, who were selected as a statistical sample according to the criteria of the minimum sample size required in the factor analysis, based on stratified random method. In order to collect the data, the questionnaire made by the cultural shock researcher and the interpersonal relations questionnaire of Mahmoudi et al. (2015) were used. The validity of the questionnaire was confirmed in terms of content and structure. Composite reliability, divergent and convergent validity were used for the reliability test. Also, in order to analyze the data, spss and Amos software were used.

Findings: According to the results of culture shock, there is a significant negative direct effect on the interpersonal relationships of Mazandaran university students (Sig=0.001, t=-6.896) with the path coefficient ($\beta=-0.703$).

Conclusion: The results showed that the interpersonal stress component, the cultural distance component, the interpersonal distance component, the sadness component, the moral distance component, the psychological-physical pressure component and the confusion component have a significant negative effect on students' interpersonal relationships, but the effect of the rejection component Stress, anxiety, and fatigue were not significant on students' interpersonal relationships.

Keywords: Cultural Shock, Interpersonal Relations, Students, Structural Equations

---

¹ PhD student in educational management, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran.

² Assistant Professor, Department of Educational Management, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran (Corresponding Author) vahidfallah20@yahoo.com

³ Associate Professor, Department of Educational Management, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran.